

## **РЕЗУЛЬТАТИ ФОРМУВАННЯ ПРОГНОСТИЧНИХ УМІНЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ ЗАСОБАМИ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА**

**Зан Ольга Михайлівна**

*старший викладач кафедри дошкільної,  
початкової та інклюзивної освіти*

*Комунальний заклад «Закарпатський інститут  
післядипломної педагогічної освіти» Закарпатської обласної ради  
м. Ужгород, Україна*

**Постановка актуальності проблеми.** Формування прогностичних умінь молодших школярів має важливе значення, оскільки саме вони визначають рівень навчальної успішності, сприяють усвідомленню мети навчальної діяльності та прогнозуванню її результатів. Розвинені прогностичні уміння забезпечують ефективну саморегуляцію, покращують комунікацію в освітньому процесі, сприяють соціальній адаптації та інтеграції дитини.

Молодші школярі з інтелектуальними порушеннями мають низький рівень сформованості прогностичних умінь і цілепокладання. Вони часто не здатні прогнозувати події, передбачати результати власної діяльності чи планувати майбутні дії. Формування прогностичних умінь у дітей цієї категорії відбувається повільно через порушення у когнітивній сфері, що зумовлює необхідність спеціально організованої корекційно-розвивальної роботи.

**Аналіз наукових досліджень.** Прогностичну діяльність у спеціальній освіті досліджували: В. Бондар, Л. Дрозд, Е. Кукса, М. Севастюк, В. Синьов, І. Ужченко [2] та ін. На думку І. Беха, В. Бондаря, О. Гаврилова, І. Дмитрієвої [1], В. Синьова, О. Утьосової та ін., для успішного вирішення питання формування прогностичних умінь в учнів з інтелектуальними порушеннями необхідні наступність і послідовність при психолого-педагогічному супроводі.

**Виклад основного матеріалу.** У нашому експерименті з формування прогностичних умінь взяли участь 83 молодших школярів з порушеннями інтелектуального розвитку легкого ступеня (F.70), які поділено на дві групи: експериментальну (42 учня) та контрольну (41 учень) групи. Молодші школярі експериментальної групи взяли участь у формувальному експерименті за нашою методикою, яка

формувала прогностичні уміння у молодших школярів з інтелектуальними порушеннями на уроках образотворчого мистецтва.

Аналіз результатів формувального експерименту відбувся з допомогою методики дослідження рівня розвитку основ теоретичного мислення молодших школярів «Логічні проблеми» (методика А. Зака), методики дослідження особливостей розробки пошукового планування (метод А. Зака), методики виявлення рівня прогнозування І. Нугасові. Для аналізу даних застосовано статистичні методи (кількісне та якісне опрацювання результатів, метод вторинного опрацювання емпіричних показників з допомогою порівняльного аналізу).

Результати порівнювалися за показниками, що передбачають прогностичні уміння: уміння розуміти навчальне завдання, уміння планувати свої дії, уміння аналізувати умови виконання завдання, уміння пошукового планування, здатність до прогнозування. У таблиці 1 подано порівняльні результати за показником «Уміння розуміти навчальне завдання». Динаміка змінних є вищою в експериментальній групі – 9,53%, ніж у контрольній – 1,63%.

Таблиця 1

**Порівняльний аналіз рівнів сформованості показника  
«Уміння розуміти навчальне завдання» у молодших школярів  
з інтелектуальними порушеннями в експериментальній  
і контрольній групах (%)**

| <b>Рівень розвитку показника</b>             | <b>Молодші школярі експериментальної групи до експерименту</b> | <b>Молодші школярі експериментальної групи після експерименту</b> | <b>Різниця змінних до і після експерименту</b> | <b>Молодші школярі контрольної групи до експерименту</b> | <b>Молодші школярі контрольної групи після експерименту</b> | <b>Різниця змінних до і після експерименту</b> |
|----------------------------------------------|----------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------|----------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------|------------------------------------------------|
| високий                                      | 0,00%                                                          | 0,00%                                                             | <b>0,00%</b>                                   | 0,00%                                                    | 0,00%                                                       | <b>0,00%</b>                                   |
| середній                                     | 26,19%                                                         | 40,48%                                                            | <b>14,29%</b>                                  | 26,83%                                                   | 29,27%                                                      | <b>2,44%</b>                                   |
| низький                                      | 73,81%                                                         | 59,52%                                                            | <b>-14,29%</b>                                 | 73,17%                                                   | 70,73%                                                      | <b>-2,44%</b>                                  |
| Динаміка змінних (середнє арифм. за модулем) |                                                                |                                                                   | <b>9,53%</b>                                   |                                                          |                                                             | <b>1,63%</b>                                   |

Іншим показником був «Уміння планувати свої дії», результати якого описано у таблиці 2. Динаміка змінних значно вище у експериментальній групі – 11,11%, ніж у контрольній – 3,25%. Це є свідченням динамічного розвитку умінь планувати свої дії.

Таблиця 2

**Порівняльний аналіз рівнів сформованості показника «Уміння планувати свої дії» у молодших школярів з інтелектуальними порушеннями в експериментальній і контрольній групах (%)**

| <b>Рівень розвитку показника</b>             | <b>Молодші школярі експериментальної групи до експерименту</b> | <b>Молодші школярі експериментальної групи після експерименту</b> | <b>Різниця змінних до і після експерименту</b> | <b>Молодші школярі контрольної групи до експерименту</b> | <b>Молодші школярі контрольної групи після експерименту</b> | <b>Різниця змінних до і після експерименту</b> |
|----------------------------------------------|----------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------|----------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------|------------------------------------------------|
| високий                                      | 0,00%                                                          | 0,00%                                                             | <b>0,00%</b>                                   | 0,00%                                                    | 0,00%                                                       | <b>0,00%</b>                                   |
| середній                                     | 23,81%                                                         | 40,48%                                                            | <b>16,67%</b>                                  | 24,39%                                                   | 29,27%                                                      | <b>4,88%</b>                                   |
| низький                                      | 76,19%                                                         | 59,52%                                                            | <b>-16,67%</b>                                 | 75,61%                                                   | 70,73%                                                      | <b>-4,88%</b>                                  |
| Динаміка змінних (середнє арифм. за модулем) |                                                                |                                                                   | <b>11,11%</b>                                  |                                                          |                                                             | <b>3,25%</b>                                   |

За показником «Уміння аналізувати умови виконання завдання» Динаміка змінних вище у експериментальній групі – 6,35%, ніж у контрольній – 1,63%. Результати подано у таблиці 3. Цей показник найважче формувати у молодших школярів з інтелектуальними порушеннями, оскільки він найменше змінився.

Таблиця 3

**Порівняльний аналіз рівнів сформованості показника «Уміння аналізувати умови виконання завдання» у молодших школярів з інтелектуальними порушеннями в експериментальній і контрольній групах (%)**

| <b>Рівень розвитку показника</b>             | <b>Молодші школярі експериментальної групи до експерименту</b> | <b>Молодші школярі експериментальної групи після експерименту</b> | <b>Різниця змінних до і після експерименту</b> | <b>Молодші школярі контрольної групи до експерименту</b> | <b>Молодші школярі контрольної групи після експерименту</b> | <b>Різниця змінних до і після експерименту</b> |
|----------------------------------------------|----------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------|----------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------|------------------------------------------------|
| високий                                      | 0,00%                                                          | 0,00%                                                             | <b>0,00%</b>                                   | 0,00%                                                    | 0,00%                                                       | <b>0,00%</b>                                   |
| середній                                     | 9,52%                                                          | 19,05%                                                            | <b>9,53%</b>                                   | 9,76%                                                    | 12,20%                                                      | <b>2,44%</b>                                   |
| низький                                      | 90,48%                                                         | 80,95%                                                            | <b>-9,53%</b>                                  | 90,24%                                                   | 87,80%                                                      | <b>-2,44%</b>                                  |
| Динаміка змінних (середнє арифм. за модулем) |                                                                |                                                                   | <b>6,35%</b>                                   |                                                          |                                                             | <b>1,63%</b>                                   |

За показником «Уміння пошукового планування» різниця змінних до та після експерименту в експериментальній групі склала 9,53%, тоді як у контрольній групі – 3,25%. Результати подано у таблиці 4.

Таблиця 4

**Порівняльний аналіз рівнів сформованості показника  
«Уміння пошукового планування» у молодших школярів  
з інтелектуальними порушеннями в експериментальній  
і контрольній групах (%)**

| <b>Рівень розвитку показника</b>             | <b>Молодші школярі експериментальної групи до експерименту</b> | <b>Молодші школярі експериментальної групи після експерименту</b> | <b>Різниця змінних до і після експерименту</b> | <b>Молодші школярі контрольної групи до експерименту</b> | <b>Молодші школярі контрольної групи після експерименту</b> | <b>Різниця змінних до і після експерименту</b> |
|----------------------------------------------|----------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------|----------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------|------------------------------------------------|
| високий                                      | 0,00%                                                          | 0,00%                                                             | <b>0,00%</b>                                   | 0,00%                                                    | 0,00%                                                       | <b>0,00%</b>                                   |
| середній                                     | 23,81%                                                         | 38,10%                                                            | <b>14,29%</b>                                  | 24,39%                                                   | 26,83%                                                      | <b>4,88%</b>                                   |
| низький                                      | 76,19%                                                         | 61,90%                                                            | <b>-14,29%</b>                                 | 75,61%                                                   | 73,17%                                                      | <b>-4,88%</b>                                  |
| Динаміка змінних (середнє арифм. за модулем) |                                                                |                                                                   | <b>9,53%</b>                                   |                                                          |                                                             | <b>3,25%</b>                                   |

За показником «Здатність до прогнозування» різниця склала 6,35%, тоді як у контрольній групі – 1,63%. Зміна показників у експериментальній групі є не досить великою, що свідчить проте, що здатність до прогнозування є показником, що не зазнає значних змін у формуальному експерименті.

Таблиця 5

**Порівняльний аналіз рівнів сформованості показника  
«Здатність до прогнозування» у молодших школярів  
з інтелектуальними порушеннями в експериментальній  
і контрольній групах (%)**

| <b>Рівень розвитку показника</b>             | <b>Молодші школярі експериментальної групи до експерименту</b> | <b>Молодші школярі експериментальної групи після експерименту</b> | <b>Різниця змінних до і після експерименту</b> | <b>Молодші школярі контрольної групи до експерименту</b> | <b>Молодші школярі контрольної групи після експерименту</b> | <b>Різниця змінних до і після експерименту</b> |
|----------------------------------------------|----------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------|----------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------|------------------------------------------------|
| високий                                      | 0,00%                                                          | 0,00%                                                             | <b>0,00%</b>                                   | 0,00%                                                    | 0,00%                                                       | <b>0,00%</b>                                   |
| середній                                     | 7,14%                                                          | 16,67%                                                            | <b>9,53%</b>                                   | 7,32%                                                    | 9,76%                                                       | <b>2,44%</b>                                   |
| низький                                      | 92,86%                                                         | 83,33%                                                            | <b>-9,53%</b>                                  | 92,68%                                                   | 90,24%                                                      | <b>-2,44%</b>                                  |
| Динаміка змінних (середнє арифм. за модулем) |                                                                |                                                                   | <b>6,35%</b>                                   |                                                          |                                                             | <b>1,63%</b>                                   |

**Висновки.** Отже, результати формуального експерименту довели його ефективність, оскільки присутні позитивні зміни та підвищення

рівня розвитку показників прогностичних умінь. Разом з тим, високий рівень у молодших школярів з інтелектуальними порушеннями після експерименту за жодним із показників так і не з'явився.

### **Література**

1. Дмитрієва І. В., Одинченко Л. К., Іваненко А. С. Розвиток особистісно-естетичних якостей в учнів із порушеннями інтелектуального розвитку у спеціальних закладах освіти та закладах освіти з інклюзивним навчанням. *Inclusion and Diversity*. 2024. № 4. С. 9–14.
2. Ужченко І. Ю., Кукса Е. В. Формування прогнозування у молодших школярів із інтелектуальною недостатністю засобами комп'ютерних технологій. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. 2013. № 24. С. 247–253.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-553-5-25>

## **ДІАГНОСТИКА РІВНЯ СФОРМОВАНOSTІ КОМПОНЕНТІВ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО ШКІЛЬНОГО НАВЧАННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ**

**Зень Галина Степанівна**

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти  
кафедри дошкільної педагогіки і психології та спеціальної освіти  
імені проф. Т.І. Поніманської  
Рівненський державний гуманітарний університет  
м. Рівне, Україна*

**Козлюк Ольга Андріївна**

*кандидат педагогічних наук,  
доцент кафедри дошкільної педагогіки і психології та спеціальної  
освіти імені проф. Т.І. Поніманської  
Рівненський державний гуманітарний університет  
м. Рівне, Україна*

*Постановка актуальності проблеми. Перехід від дошкільної освіти до шкільного навчання є складним та вразливим для дітей з загальним недорозвитком мовлення. А успішний початок навчання дітей із ЗНМ*